

2.11.2015

ASIA: Eduskunnan *kunta- ja terveysjaostossa* 3.11.2015 käsiteltävänä olevan hallituksen esitys HE 30/2015 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2016

Sosiaali- ja terveysministeriön alan tutkimukseen kohdistuvat leikkaukset

Sosiaali- ja terveysministeriön tutkimuslaitosten tilanne

Hallinnonalan tutkimustoimintaan kohdistuvia säästöjä tulee tarkastella kokonaisuutena ja tulevien vuosien arvioinnissa tulee huomioida laitosten ja eri toimijoiden jo aikaisemmin toteutetut säästöt seurannaisvaikutuksineen. Sosiaali- ja terveysalan hallinnonalan tutkimuslaitoksiin (Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos THL, Työterveyslaitos TTL, Säteilyturvakeskus STUK) kohdistuu säästövaateita tuottavuusohjelmasta, sektoritutkimussäästöistä sekä tutkimuslaitosuudistuksen tuomista uusien tutkimusrahoitusvälineiden siirroista sekä lisäleikkauksista.

Sosiaali- ja terveysalan tutkimuslaitoksien budjettirahoitus vähenee kokonaisuudessaan reilun kolmanneksen vuodesta 2013 vuoteen 2017. Esimerkiksi THL:n osalta 70 miljoonasta eurosta 50 miljoonaan euroon (vuoden 2016 esitys 56 miljoonaa euroa) ja Työterveyslaitoksen valtionapuun suunnitellut leikkaukset vuosina 2013–2017 ovat lähes 15 miljoonaa euroa, mikä tarkoittaa noin 40 prosentin vähennystä laitoksen saamaan valtionapuun.

Valtionavun vähennykset ovat johtaneet useisiin yt-neuvotteluihin THL:ssa, TTL:ssa ja STUK:ssa ja johtaneet noin 500 asiantuntijan työsuhteen loppumiseen. THL:ssä vuoden 2013 yt-neuvottelut johtivat 100 htv:n vähennykseen ja vuoden 2014 neuvottelut 81 työntekijän irtisanomiseen. Työterveyslaitoksessa vuosina 2013–2014 toteutetut kahdet yt-neuvottelut ovat johtaneet 60 henkilötyövuoden vähentymiseen ja parhaillaan käynnissä enintään 200 työsuhteen päättämiseen tähtäävät yt-neuvottelut. THL ja TTL ovat päivittäneet strategiansa ja ottavat toiminnassaan huomioon vähenevät taloudelliset voimavarat ja henkilöstön vähenemisen. Säteilyturvakeskuksessa tutkimustoiminta siirtyy lähes kokonaan yliopistoissa suoritettavaksi vasta perustettu kansallinen säteilyturvallisuuden tutkimusohjelman kautta.

Hallinnonalan asiantuntijalaitokset ovat osa laajaa yhteistyökenttää yhdessä muiden tutkimuslaitosten ja yliopistojen kanssa. Niiden tehtävänä on koko väestön terveyden, työ- ja toimintakyvyn, hyvinvoinnin, työterveyden ja -turvallisuuden ja toimeentulon edistäminen sekä ydinturvallisuus-, säteily- ja ympäristöterveysriskien torjunta. STUK:illa ja THL:llä on merkittävä rooli ihmisten ja yhteiskunnan turvallisuuden ja terveyden kannalta kriittisessä valmiustoiminnassa ml. tartuntatautien torjunta, epidemioiden ehkäisy ja torjunta ja säteilyvalvonta. TTL on koko työelämän asiantuntijalaitos, joka toimii työelämän kehittäjänä ja tuottaa ja välittää tietoa työelämän tarpeisiin työstä ja sen vaikutuksista terveyteen. Ne palvelevat laaja-alaisen tehtäviensä kautta koko valtioneuvostoa ja eduskuntaa lainvalmistelussa ja yhteiskunnallista uudistamistyötä yleisesti.

Tutkimustoiminnan säästöt ja tiettyjen alojen osaamisen väheneminen terveys- ja lääketieteen alalla muuttavat olennaisella tavalla hallinnonalan tutkimustoiminnan perusteita. Säästöt vaikuttavat myös laitosten lakisääteisiin tehtäviin, koska asiantuntijalaitosten toiminnassa tutkimus liittyy kiinteästi laitosten muihin toimintoihin. Tutkimustoiminnan säästöt ovat merkinneet tutki-

mustoiminnan merkittävään supistumiseen ja ne vaikeuttavat ulkopuolisen rahoituksen hakemista. Tutkimustoimintaa tulee ohjaamaan yhä voimakkaammin ulkopuolinen tutkimusrahoitus, joka johtaa tutkimuksen projektiluontoisuuteen. Tällöin aineistojen tutkimusaineistojen ylläpitäminen kaventuu ja häviää joiltain osin.

Suomen terveyden tutkimuksen taso tulee laskemaan näin mittavien säästöjen vuoksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön viittausindeksejä vertailevassa raportissa ¹⁾ lääke- ja terveystieteiden viittausindeksissä korkeimmat arvot saa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Myös EU:n 7. puiteohjelmassa THL on terveys- ja lääketieteen alalla ollut merkittävä rahoituksen saaja ²⁾.

Erityisvaltionosuus terveydenhuoltoyksiköille

Erityisvaltionosuus terveydenhuoltoyksiköille (VTR, entinen tutkimus EVO) on valtion varoista tehty korvaus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoisesta terveystieteellisestä tutkimustoiminnasta aiheutuviin kustannuksiin. Rahoitus on laskenut vuoden 1987 91 miljoonasta eurosta 40 miljoonaan euroon vuosina 2009–2011. Vuosina 2012–2013 rahoitus väheni 30 miljoonan euron tasoon ja vuonna 2014 rahoitus oli vajaa 22 miljoonaa euroa. Hallituksen esityksen mukaisesti rahoitus on vähenemässä vuoden 2014 tasosta ensi vuonna 15 miljoonaan euroon ja on alittamassa rahoituksen tason kriittisen rajan.

Yliopistotasaisen terveyden tutkimuksen tavoitteena on edistää väestön terveyttä ja hyvinvointia korkeatasoisen ja vaikuttavan palvelujärjestelmässä tehtävän tutkimuksen kautta. Osa painoalueiden tutkimus- ja kehittämistyöstä tukee suoraan päätöksentekoa, mutta osa vahvistaa ennemmin kliinistä tutkimusta. STM määrittelee yhteistyössä erityisvastuualueiden tutkimustoimikuntien (ERVA-alueet) kanssa yliopistotasaisen terveyden tutkimuksen painoalueet ja tavoitteet nelivuotiskausittain. Erityisvastuualueiden tutkimustoimikunnat (5kpl) päättävät tutkimusrahoituksen osoittamisesta tutkimushankkeille.

VTR-rahoituksen vaikutus kliiniseen tutkimukseen on suuri. Rahoituksen pienentyminen on vaikeuttanut kliinisen tutkimuksen tekemistä terveydenhuollossa merkittävästi. Rahoitus on tärkeä aloitteleville lääkäritutkijoille, merkittävä tuki kliinisen tutkimuksen aloittamiselle ja toimii lähtökohtana muun rahoituksen saamiselle.

Viimeaikaiset säästötoimet kohdentuvat laajasti etenkin sosiaali- ja terveysalalle, millä on kauaskantoisia vaikutuksia yhteiskuntapolitiikan tulevalle kehittämiselle ja kansainväliselle yhteistyölle. Onko rahoituksen väheneminen merkki siitä, ettei kliininen, sairaaloissa tehtävä tutkimus tai väestön terveyden tutkimuksen olisi vaikuttavaa?

Mahdolliset tiedustelut:

neuvotteleva virkamies Saara Leppinen puh. 02951 63630

- 1) WoS vai Scopus? Suomalaisen tutkimuksen tila 2010-luvun alussa kansainvälisten viiteaineistojen mukaan. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:17.
- 2) Suomi EU:n 7. puiteohjelmassa, 2013.
<http://www.tekes.eu/Global/Tekes%20EU/Palvelut/Suomi%207POssa%202013-08-20.pdf>

